

İçkin Şiddetin Kararsız Boşluğunda Çocuk(Suluk): Yasanın Zamansallığının Yıkımı ve Başkalık

*The Puerile (Ness) in the Unstable Emptiness of Inside Violence:
The Destroying of the Temporariness of the Law and Alteration*

ÖZLEM DERİN
İstanbul Gelişim University

Received: 25.08.2023 | Accepted: 29.09.2023

Abstract: Violence is one of the qualities that form the basis of our existence. The violence that Walter Benjamin, who has a place in the history of French thought, deals with through the concept of history, grounds the transition of man from natural life to settled life and under the rule of law. However, the law is also in the imagination of the sovereign. Therefore, it is open to corruption over time. Benjamin states that this corruption will end with an opposition, a Messianic violence. While legal violence makes people uniform, Messianic violence is in personal form. According to Benjamin, people find themselves in moments of breaking when law-making and law-protecting violence is applied. Based on this statement, the purpose is to create and ground a childlike form of violence about the child, whom Benjamin says is running among the ruins of history. This childish form is inherent violence and the individual's formation of self through questioning and objection. Time and space disruption, such a person opens a new space in society where he manifests himself. Childish immanent violence corresponds to the moment's stop, time's suspending, and a breach of the law. These have a similar effect as the photo. The art of photography is somewhere between the seen and the unseen, inside and outside society and the law. The person who uses childish inherent violence becomes barbaric and alien compared to others and is neither inside nor outside. In short, it suspends the entire flow. Ori Gerscht's photographs of destruction in the text will present examples of this theme.

Keywords: Law, destruction, photography, violence, child.

Giriş

Walter Benjamin Fransız düşünce tarihinin önemli isimlerindedir. Tarih üzerine oluşturduğu düşünceleri temele alındığında özellikle şiddetin insan yaşamının merkezinde olmasını ele aldığı görülmektedir. Mitik şiddet olarak ele aldığı yapı doğal şiddet durumundan toplumsal yaşama ve hukuka geçişi oluştururken, ilahi şiddet adaletin varlığını teşkil etmektedir. Gündelik hayatın akışını ve egemenlik kavramını sekteye uğratan Mesiyaniğin tavrı ya da kesinti kavramlarını ortaya koyan Benjamin'e göre egemen zamanla yozlaşacağından Mesiyaniğin bir tavrıyla bunun durdurulması ve egemenin alaşağı edilmesi gerekmektedir.

Toplum normatif ve geleneksel yapılar kapsamında, kendi 'normal'ini geliştirirken, bu belirlenimin dışında kalanlar başkalkla ya da ötekilikle nitelendirilmektedir. Bu türden bir başkalk bir dönüşüm değil, toplum içinde bir küçümseme yaratmaktadır. Metinde ele alınan başkalk, barbarlık ve yabancılığı ortaya koymaktadır. Bu kavramlar Benjamin'in çok az üzerinde durduğu "çocuk" kavramıyla birleştirilecektir. Böylelikle Benjamin'in tarihin harabeleri üzerinde yükseldiğini ifade ettiği çocuk, burada toplumun norm ve gelenekleri üzerinde yükselecektir. Çocukluk doğası gereği aldırış etmez, sorgulayıcı, vurdumduymaz bir tavrı teşkil etmektedir. Benjamin'in şiddet kavramlarına ilaveten çocuksu tavrı yapılandırarak insanın kendi Benliğini oluşturmasını konu alan yeni bir şiddet biçimi ele alınacaktır. İçkin şiddet kendi benliğimizi yapılandırmamızın yeni ve yıkıcı bir biçimi olarak bizi barbarlaştıran ve yabancılaştıran bir oluşum teşkil etse de bu, bile isteye yapılmaktadır. Zamanda ve akışta bir kırılma yaratan bu durum esas benliği açığa çıkaracaktır.

Zaman, insanın rahme düşme anından itibaren kendisi için işlemeye başlayan bir kum saatini andırmaktadır. Kum saatinin içindeki zerrecikler akmaya devam ettikçe insanın zaman karşısındaki çaresizliği açıkça görülmektedir. Martin Heidegger insanın dünyaya fırlatılmış olduğunu ve bu şiddetli andan sonra her zaman ölüme doğru bir varlık olarak ele alınabileceğini ifade etmektedir. Ancak ölüme-doğru varlık olmak ne demektir? Heidegger insanların bir aradalığı ve birlikte yaşantısını insanın kendisini anlamlandırma süreci adına olumlu bir tavır içinde ele almaktadır. Zira insan varoluşu söz konusu olduğunda bu ancak başkalklarıyla anlam kazanan bir süreci getirmektedir. Ancak bu başkalk ötekileştirme ya da yabancı-

laşma gibi bir anlamda değil de, başka insanlarla etkileşim kurma bağlamında şekillenmektedir. İnsan başkalarıyla öğrendiği ya da başkalarıyla etkileşim kurduğu sürece insanlığının neliğine kafa yormaktadır. Bunun asıl sebebi varlığının diğerleri tarafından kuşatılmış ve sınırlandırılmış olmasıdır. Yaşamının başından itibaren insanlardan ayrı bir yaşam süren kişinin görünüşte insan olarak tanımlanması çok kolay olsa da, davranışlarının insani olması pek de mümkün olmamaktadır.

O halde insanın başkalarıyla kuşatılmış ve sınırlanmış olması aynı zamanın kuşatıcılığı gibi özellikle yaşamın gelişimi söz konusu olduğunda zamanla eşgüdümlü olarak ilerlemektedir. Kendiliğinden ilerleyen bu süreç içerisinde ölüm ya da kişisel zamanın bitimi her zaman bir tehdit olarak görülmektedir. Doğal bir süreç olarak ölümlü kuşatılmış olan yaşam, aynı zamanda sonsuz zamanın insan eliyle bölümlendirilmesi bağlamında insanın belirlediği zaman (saniye, dakika, saat, gün, ay, yıl) tarafından da koşullandırılarak sınırlandırılmaktadır. Bu kuşatma esasen bir egemenlik durumuna da tekabül etmektedir. İnsanın kendi yaşamı üzerindeki kontrolsüzlüğü başka egemenler tarafından kontrol edilmesine engel olmamaktadır. Bu da yine insan eliyle yapılmış olan yasayla sağlanmaktadır.

Benjamin ve Yasanın Egemenliği Sorunsalı

Walter Benjamin yasa ve zaman arasındaki ilişkiyi paradigmatik bir çerçeveden ele almaktadır. Egemen olan paradigma düşünüldüğünde bir başlangıcı ve kabulü olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Zira ister gerçek anlamda bir tanınmanın ve onayın getirdiği kabullenmeyle, isterse zorla olsun egemenin yasa söz konusu olduğunda şiddet mutlak bir yapılandırma aracına dönüşmektedir. Bu anlamda zaman dizgesi içinde açığa çıkan yeni paradigma kuşatıcı ve kısıtlayıcı bir şiddet unsuru olarak kendini doğurmakta ve sürdürülebilir kılmaktadır. Ancak söz konusu şiddet hali bununla sınırlı değildir, çünkü yasanın ve egemenliğin devamlılığı başka bir esas halini almakta ve bu bakımdan yasa koruyucu bir tehdidin de doğması kaçınılmaz olmaktadır.

Yasa koruyucu şiddet tehdit unsuru oluşturan bir şiddet türüdür... Taşındığı şiddet unsuru caydırıcı nitelikte değildir. Caydırıcılık, asıl anlamıyla ele alınacak olursa, öyle bir kesinlik gerektirir ki, tehdidin doğasıyla çelişecek ve hiçbir hukuk aracılığıyla elde edilemeyecektir, çünkü her

zaman için hukukun elinden kurtulma umudu vardır (Benjamin, 2005, s. 109-110).

Üstelik bu kurtuluş yasanın kendisinin oluşturduğu bir açığa tekabül etmektedir. Yasa herkesçe uyulması gereken kurallar dizisini temsil etmesine rağmen, yasanın kendisi tehdit edildiğinde bütün sınır ve kuşatmalar dağılmakta, üstelik yasa kendisine tabii olan kişilere karşı dönmektedir. Esasen insanların uyumlu bir biçimde birlikte varolmaları adına oluşturulan sistem kendi vatandaşının karşısında duran ve ona yönelik bir şiddet doğuran yeni bir yapıya evrilebilmektedir. Yasadan kurtulmak olağan dışı bütün edimlerde görülmektedir. Yasa hem zaman içerisinde paradigmayla değişebilecek bir şeydir hem de mevcut paradigmayı koruma amacıyla kendisine biat edenlere karşıt bir tavra girebilecek özelliktedir. Egemen ya da başka bir deyişle iktidar kendisini yasayı ortaya koyduğu anda şiddetle tasvir ederek egemenlik kurduklarının tanımını almaktadır. Yine de başlangıçta bir tanıma olması adına hukuk kuran tavrın dışına çıkılmaması esastır.

İktidar, sözleşmede şiddet yoluyla hukuka uygun biçimde devreye sokulmadığında, hukuk kuran şiddet, sözleşmede doğrudan doğruya yer almasa bile, sözleşmeyi güvence altına alan iktidar da şiddetten doğduğu için sözleşmede temsil edilir. Hukuksal bir kurumda şiddetin gizli mevcudiyetine dair bilinç yok olduğunda kurum da çöker (Benjamin, 2010, s. 30).

Yine de başlangıçta söz konusu olan hukukun yine iktidar tekeliyle kurulduğu ve bunun baskın bir egemenlik formu oluşturduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Burada hukuk ve söz konusu yasaya uyum mimetik bir tavırla, yani yasaya uyuyormuş gibi yapılan role bürünme haliyle de gerçekleştirilebilmektedir. Benjamin bu süreci ele alırken egemen yasasından önce de şiddetin var olduğunu vurgulamaktadır. Hatta hukukun kurulmasını getiren şey zaten mitik şiddetin kendisidir. Mitlerin ortaya çıkışında sergilenen öğeler toplumsal olanın korunması, kişisel olanın ortadan kaldırılması, erdemın yinelenen bir yaşantı olarak sunulması ve müdahaleci çok tanrılı tavrın korunmasıdır. Doğaüstünün doğa ile özdeşleşimini içeren bu yapı polis'e egemen olan yaşam biçimini sergileyen en önemli unsurdur. Zira, "arkaik biçimiyle (*urbildlichen Form*) mitik şiddet, tanrıların en saf tezahürüdür (*bloße Manifestation der Götter*). Mitik şiddet tanrıların

amaçlarına hizmet eden bir araç ya da iradelerinin tecellisi (*Manifestation ibres Willens*) olmayıp öncelikle onların varlıklarının bir tezahürüdür (*Manifestation ibres Daseins*)” (Benjamin, 2010, s. 35-36).

Tanrının ve tanrısallığın değişmez bir yansıması olarak ortaya konan yasa mutlak egemenlik düşüncesiyle birlikte işlemektedir. Tanrısal irade iyi ya da kötü ne türden olursa olsun insanlardan çok daha üstün bir yapıdadır. Bu nedenle tanrıların yenilmez olmasının yanı sıra kader üzerindeki belirleyici etkileri de korkutucu bir hal yaratmaktadır. Kaderin ipliğinin eğrilmesi ve ölüme doğru olan yapının reenkaratif bir kefaret düşüncesiyle bezenmesi erdemli yaşam düşüncesinin daha da güçlendirmektedir. Zira yeraltı dünyasına yolculuk yapan ruhun kendisini, kayıp ruhların oluşturduğu Styx nehrinden geçirecek olan kayıkçıya ücret ödemesi gereklidir. Bu ödeme ise kişi öldükten sonra bedeninin ölüme uğurlanması ritüelinde yakınları ve ona saygı duyan kişiler tarafından gözünün üzerine koyulan paralarla yapılmaktadır. Bu bakımdan ölü beden yaşayanlara bağlılığını yitirmemekte, kayıp ruhların arasına karışma korkusu nedeniyle erdemli bir yaşam sürmektedir. Zira tanrıların temsili olan yasa toplumsal yaşamın esas düzenleyicisidir. Bu bakımdan toplumsallık anlamında yerleşik yaşam fikrinin iktidar belirlenimine evrilmesi ve bir otorite ile yönetimselliği yasalaştırması oldukça doğal bir süreçle gerçekleşmektedir.

Çok tanrılı yapılanmanın ilahi bir figürasyonu olduğu düşünülse de Benjamin bu durumu farklı bir çerçeveden ele almaktadır. Çünkü aslında mitsel olan ilahi anlamda bir kudreti temsil etmemektedir. Mit toplumsal yaşamı düzenlediği için daha çok hukukun önünü açarken, ilahi tavır ve bununla açığa çıkan şiddet oldukça öznelidir. Birey söz konusu olduğunda ise değişim kökensel ve yıkıcı bir formda kişinin kendisinden başlayarak yayılmaktadır. Zaman içerisinde bir tökezleme ve kronolojik akışın kesintiye uğraması bu durumun temsili olarak okunabilmektedir.

Mitik şiddet hukuk koyarsa, ilahi şiddet hukuku yok eder; ilki sınırlar koyarsa, ikincisi onları bir şekilde yok eder; mitik şiddet aynı anda suçluluk ve cezalandırma getirirse, ilahi güç kefareti ortadan kaldırır; ilki tehdit ederse, ikincisi vurur; ilki kanlıysa, ikincisi kan dökmeden öldürücüdür (Benjamin, 2010, s. 249).

Bu anlamda ilahi şiddet kişinin kendi yıkıcılığı ve yeni bir kefaret formunun doğuşunu temellendirmektedir. Yasa ve hukuk sert zeminlerde

uygulanırken ceza doğrudan bir biçimde dışlanma ve ötekileştirilmeyi getirmektedir. Ancak bireysel egemenlik devreye girdiğinde, yani ilahi şiddet doğrudan kişinin kendi üzerinden oluşturduğu bir yıkıma evrildiğinde, o zaman karşımıza çıkan yeni form başkalaşmanın kendisi haline gelmektedir. Başka olan öteki ya da dışlanmış olan anlamında toplum tarafından reddedilmeyi getirmemektedir; bunun yerine bu birey bir formdan bir diğerine evrilerek kendi yaşamının zamansal akışı içerisinde akış yönünü değiştirmekte ya da doğrudan kesintiye uğratmaktadır. Söz konusu birey toplumun içinde yaşamaya devam etmekte hatta toplumda görünür halde durmakta olsa bile yine de başkalaşmış bir form olarak kabul edilmesi kaçınılmazdır. Çünkü o diğerlerinin yapmadığını yapmaya cesaret gösterebilecek olanın temsili olarak görülmektedir. Bunlar bir anlamda kutsal yaratıklardır, ancak bu kutsallık tanrısal anlamda bir dokunulmazlık içermemektedir; aksine burada söz konusu olan hukuk ve yasa tarafından düşmüş gösterilenlere yönelmektedir. Yasanın içinde olup, yasanın gediğinde yaşayanların temsili olmaktadır. Yasanın yasak kıldığını yapmakta, yasaya göre damgalanmakta ancak bununla birlikte toplum içerisinde aşırılıklarıyla bir zemin açmaktadırlar. Bunlar zamanın içerisinde zamansız olan figürler olarak çocuksudurlar. Böyle bireyler egemenliklerini kendileri yapılandırırken kendi kefaretlerini ödemeyi göze alanları içermektedir. “Egemenlik her zaman kendi kefaretini öder – (toplumsal) ‘bütünün hareketi’ düşün hareketidir, ve bunu sembolize eden ‘ilahi’ simgeler her zaman ‘düşmüş’ figürlerdir, Prometheus, İkarus ya da Acéphale gibi. Ancak onlar aynı zamanda mimesis hareketinin tökezlemeleri üzerinde ‘biçimsizleştirilmiş’ ve yeniden üretilmeyi reddetmiş figürlerdir – kutsal yaratıklar, kendi tekillikleri içindeki ucubelerdir” (Arppe, 2009, s. 136). Burada örneklendirilen figürlere baktığımızda bir titan olan Prometheus’un tanrılarla ve özellikle de Zeus’la olan çatışması nedeniyle onların karşısında insanı kilden yaratması görülmektedir. Kendi yarattığı insanı korumak adına tanrılardan ateşi çalarak insanlığına armağan etmektedir. Buradaki ateş bilgelik, yaratıcılık, bilim ve uygarlığın sembolü olarak kabul edilmektedir. Sonunda ödeyeceği kefareti bilmesine rağmen bu hareketi yapan Prometheus’un sonu bir kartalın her gün yinelenen bir şekilde karaciğerini yemesi üzerine şekillenmektedir. İkarus ise babası Daidalus ile birlikte yarı insan yarı boğa formunda bir yaratık olan Mino-

tor'un öldürülmesine yardım etmek suçundan kendi yaptıkları labirente hapsedilmektedir. Yarı tanrı olan bu yaratığın öldürülmesi sonucunda çarpıtıldıkları cezadan kurtulmak için Daidalus'un ahşap, balmumu ve kuş tüyleri kullanarak kanat yaptığı görülmektedir. Daidalus çok alçaktan uçmanın denizde boğulmakla, çok yukardan uçmanın ise güneşe olan yakınlık nedeniyle kanatların bozulmasıyla sonuçlanacağını oğlu İkarus'a söylese de, uçmanın verdiği merak ve heyecanla İkarus yükselmiş ve güneş tanrısı Helios tarafından cezalandırılarak deniz sularına çakılmıştır. Acéphale ise kendi başını uçurmuş arzu ve tutkularının peşinde yaşam süren bir temsil olarak resmedilmiştir. Burada sözü geçen üç figüre bakığımızda üçünün de kendi egemenliklerini toplumsal anlamda egemen olana karşı çıkararak, aldırış etmez ve başına buyruk tavırlarla hareket ettikleri görülmektedir. Akıp giden zaman içerisinde kendi zamansal kırılmalarını gerçekleştirirken bunu halen hukuk ve yasanın içinde yapmakta ancak başkalaşmaktadırlar. Sonunda bir vazgeçiş ve cezalandırma, hatta ölüm ve yıkım olduğunda bile yine aynı cesareti gösterecek oldukları görülmektedir. Tam da bu nedenle zapt edilemez ve kural tanımaz bir çocuksuluğun hâkimiyeti sezilmektedir. Reddiye ile gelen ve hukuksal anlamda tanımayan, bu bakımdan da gündelik bir hâkimiyet olmayan yeni egemenlik bir yasanın yasa içinden ve kendi zamansallığı içindeki yıkımının temsili olarak görülmektedir.

Gündelik yaşam karşılıklılığın olmadığı bir hâkimiyet ihtiyacıyla yönetilmektedir: mantıksız talepler maddi menfaatler ve psikolojik varlığın birikimi açısından görülen oluşum dışında bir geri dönüş sağlamayarak bizim üzerimizde oluşturulur – ki bunun nitelikleri, uzun vadede bizim için bir hiçtir. Bu gibi taleplerin reddi dünya nüfuzunun reddidir ve bu zorunlu olarak egemenliğin elde edilmesinin ilk ilkesidir. (Bataille, 2006, s. 23).

Yıkım ve şiddet kişinin kendi tekelinde ve kendi şimdisi içerisinde şekillendiği için, sınırları aşmak ve yıkım, kişinin kendisi ile ilgili ve kendi içinden olmaktadır. Bu içkin bir şiddeti resmetmektedir: “egemen olma’ insana diğerleri karşısında bir üstünlük ya da sınırları aşma hissi veren şiddetin tasdiki anlamı kazandığında yanlış okunmuş olur. Bataille, ‘egemen olma’yı ‘içkin şiddet’ olarak tasarlar. Kurban etme fenomenindeki soruşturma içkin şiddete erişmenin tek yoludur” (Direk, 2004, s. 30).

Acéphale kendisini kurban ederken kendi başını yani rasyonel, yasal ve sınırlandırılmış olanı ortadan kaldırmaktadır. Prometheus başına buyruk tavrıyla tanrısal yasayı reddederken cezalandırılacağını bile bile bilgeliği insanlara sunmaktadır. İkarus ise merak ve heyecanını kendi içinde anlamlı kılan ölümcül bir uçuş yapmaktadır. Her biri kendi niyetlerini gerçekleştirmek adına toplumsal benliklerinin yıkımını gerçekleştirmekte, hukuksal gediği olağan akış içerisinde görünür kılmaktadırlar. Yasaya karşı çıkana doğru dönen ve olumsuz anlamda kendine tabi olanın yok oluşunu gözleyen şiddet tam da bu şekilde açığa çıkmaktadır. Temelde içkin şiddetin söz konusu olduğu yerde çocuksu bir şiddet açığa çıkmaktadır. Bu içkin şiddet yasanın kendisini korumak için kullanacağı şiddeti tetiklese de bireysel egemenliğin dekonstrüktif yapısının kararlı ve gözü kara olduğu görülebilmektedir. İçkin şiddet kararlı bir biçimde doldurulmuş olan yasal gündelik alanın içerisine yerleşen tembel ve kararsız bir boşluk olarak anlaşılabilir. Georges Bataille bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Kendimi boşlukta kaybetme hissi “formsuz ve şekilsiz” hafifliği getiren bir aydınlanma sunar. Memnuniyetle kendinden geçmeyi tanımlarım: ölçülemez aptallığımdan kaynaklanan-neşeli ancak ıstıraplı bir his” (Bataille, 2001, s. 83). Bu hissi ortaya çıkaran neşe kendi başına kendi zamanına ve istemine karar verme anının verdiği hafifleme, heyecan, merak gibi duyguları güdülerken; belirsizlik yasanın çiğnenmesi, toplumda başkalaşma ve cezanın ıstırapını da eş zamanlı olarak sunmaktadır. Bu bakımdan zamanın akışını sekteye uğratarak başlayan kaotik bir başkalaşım sürecinin içkin şiddeti temellendirdiği ve bunun çocuksu bir merak ve belirsizlik korkusuyla yapıldığı gözlemlenmektedir. Burada heyecan verici ve aynı zamanda korkutucu olan kendi belirlenimini yapmak ve kendi yaşamının yönünü tayin edebilmekten geçmektedir. Bu ölüme-doğru bir varlık olma farkındalığı içinde ölümü ya da yıkımı öncelemek ancak bunu göze alırken kendi ölüm ya da yıkımını tayin edebilmek durumundan formüle edilmektedir.

‘Her insan potansiyel olarak egemen bir varlıktır, ancak köleleştirilmektense ölmeyi tercih etmektedir.’ Ölümü hizmetkârlığa tercih etmek ilk bakışta muhtemelen oldukça radikal bir karardır... ancak nihai seçim özneyi ölümü hafifletmeye gönderir, özne nerede ve nasıl öleceğini seçebi-

lir, ve bu sayede korku içinde ölmeyecektir bunun yerine kendi egemen iradesiyle bir insan gibi ölecektir (Zevnik, 2014, s. 335).

Korkunun silinmesi ve yıkım kişinin kendi egemenliğini kurmasını tayin ederken aynı zamanda mevcut zamansal akış ve bu zaman düzleminde işleyen yasanın dışına taşan bir tavrı da ortaya çıkarmaktadır. Bu tavır çocuksu bir aldırış etmezlik ve korkusuzluk düzleminde ortaya çıkmaktadır.

Yasanın Dışına Taşmak ve Çocuksuluk

Yasanın dışına taşan tavrın çocuksu olmasının en büyük nedeni onların korku duygusundan, kıskançlık ya da üzüntüden sıyrılmış olmasındadır. “[Çocuklar] duygularını işe karıştırmadan bakarlar... Çocuklar utanmak nedir bilmezler, zira düşünmeyip görürler sadece” (Jay, 2012, s. 393). Tam da bu nedenle çocuklar içkin şiddetin temsili olarak karşımıza çıkmaktadır. Dışsal etkileri kabul etmezken, yasak ya da yanlış olanın bilgiyle ilgilenmezler. Aksine onlar kendi içsel güdülerini izleyerek eylemlerini gerçekleştirmektedirler, bu da içkin şiddeti temellendirmektedir. Görmek en ilkel duyu olarak sergilenmektedir. Zamanla insanların rasyonel yetilerinin baskınlık kurması gerekliliği ve toplumsal rasyonelitenin baskınlığı görmenin önünde bir engel olarak yükselmeye başlamaktadır. Bu noktadan sonra bakmak görmenin yerini, düşünmek duyumsamanın yerini almakta ve hareketler yasayla olduğu kadar yasaya göre evrilen düşünceyle sınırlanmaktadır. Bu noktada insan yapımı olan zamansal bildirimler erkeni, geç ya da zamansız davranışları zapt etmek adına bir atılım yapmaktadır. Oysa çocuğun bütün davranışları şimdi içerisinde, duygulanım ve isteme ile açığa çıkmakta ve bu bakımdan içsel olanın dışsal olana baskınlığı görülmektedir. Çocuksu bireysel egemenlik nihayet dışsal hukuki ve yasanın korunmasına yönelik olan şiddetin karşısında yükselmektedir.

Çocuk aynı Prometheus, İkarus ya da Acéphale gibi mevcut yasa ya da hukukun işlediği toplumun içinde yer almakta ancak yasanın başkası, barbarı, yabancı ve elbette istisnası haline gelmektedir. Petitmengin’in ifadesi düzleminde “kendimizden kopmak, içimizde yaşayan ve titreyen şeyden uzaklaşmak ve insan varlığının bütün düzlemlerinde felaketler doğuran bu bağlantısızlık” (Petitmengin, 2021, s. 1) insan olmanın özünü yitirmekle sonuçlanmaktadır.

Başkalık ya da barbarlık yalnızca insanın bir başka egemenlik noktasıyla olan ilişkisine mi bağlıdır? İnsan kendisinin ötekisi olamaz mı? Yasa ve tanrılarla olan hukuksal ve mitik ilişkisi içerisinde kendiliğini yok sayan ve kendiliğine ötekileşen bir varlığa dönüşmemiş midir?

Evrimsel anlamda çocuk, insanlığın en eski kalıntılarının yuvasıdır. İnsanın yaşı ilerledikçe unutulacak olan bir odadır burası. Bu oda, ilk insanın karanlık korkusundan, yuva özlemi çeken, baba düşmanı olan, hayvani vahşiliği ve kuralsızlığı içinde barındıran ilkel insan imgesini barındırmaktadır. İkinci olarak çocukluğun ruhsal süreçleri unutulmuş olan otantik bir benliğin, ilgi çekici bu vahşinin, saf bir zihinselliğin, öznesne ayrımının öncesine dair bir hatırlama sunmaktadır. Çocukluk, ilkelliği ve kuralsızlığıyla, odasından vahşi bir ağlama ile çıkacak bir başkalıktır (Ümer, 2017, s. 33).

Önümüzde şekillenen patikanın ilk adımını atmak suretiyle ilerlerken, ilk olarak yasanın giysilerinden arınan beden kendi çıplaklığıyla başa kalması ve ilkelliğine geri dönmesi gerekliliğini göz önünde bulunduruyoruz. Yasanın ve tanrıların barbarı olan beden, giysilerinden arındırılarak mitik şiddetteki haline geri döndürülerek çıplaklaştırıldığında ve çaresizlik kavrayışından arındırıldığında geriye kalan şey onun çocuksuluğu olacaktır. Oysa yetişkinler genellikle sadece akıllarıyla hareket etmeye şartlanmışlardır. Akıl olgusu hukuksal yaşamın kıstasıyken, mitik şiddete geri döndüğümüzde bu kez erdemli yaşamı görürüz. Bu noktalarda insani hiçbir unsura yer yoktur, insanlar genel anlamıyla birer makine olarak yalnızca yapılması gerekeni yapan aktörlere dönüşmektedirler.

Çocuk bu aktörlere yabancısıdır ve bu anlamda her dönemin yabancısıdır. Bu durum için şiddete gelene kadar böyle devam etmektedir. Başkalık dediğimiz olgu gündelik yaşamdaki insani görünümeler sekteye uğradığında ve bağlamından koptuğunda parçalı bir evreni doğurmaktadır. Bunun aktörü çocuktur. Çocuk kendi dünyası içinde nasıl başka benlikler doğurmaya geberse parçalanmış benlikler bu farklı yapıları doğurmaya muktedir hale gelmektedir. Bütünlüğün bozulması karşılıklılığı bozduğu gibi itaat düzlemini de askıya alan temel unsurlardan olacaktır. Kişisel başkalık kendi içimizdeki ötekiliklerin açığa çıkmasına vurgu yapmaktadır.

Öteki ben'lerimizin sayısı, zaman ve uzam içerisinde sonsuzdur... Bu öteki ben'ler kanlı canlılardır, başka deyişle pantolonları ve paltoları, ceketleri ve boyun bağları vardır. Bunlar birer hayalet değil, ama sonsuz kılınmış gerçekleştirme diye adlandırdığımız, her toprakta hapsolmuş komumdadır ve her ölenle yok olup gider... insanlık her yerde ve her zaman kendini evrenin yerine koymakta ve hapisanesinde sanki ölçülerek tüketilmesi olanaksız bir yerdeymişçesine yaşamaktadır; ama yazgısı, kısa zaman sonra yerküreyle birlikte kendini beğenmişliğine bir çırpıda son verecek gölgenin içine yuvarlanmaktadır (Benjamin, 1993, s. 104-106).

Öteki benler “her ölenle yok olup giderler” ifadesi özellikle dikkat çekicidir. Çocuğun dünyası yetişkinliğin sınırlarıyla ve hukukun ötekileştirilmesiyle kendi içindeki bütün odacıkları kapatıp yalnızca rasyonel olanın görünümü üzerinden hapsedildiğinde gitgide daha karanlık bir düzleme itilmektedir. Ancak çocuğun kendi içinde sahip olduğu şiddet devreye girdiğinde Mesiyaniğin tavrında görülen kesinti bu kez yetişkinlik ve yasal itaat karşısında gerçekleşmektedir. Bu nedenle öteki benler bireyin içindeki odacıklar olarak görüldüğünde her odacık farklı bir özelliğin yansıması olmaktadır. Gölge durum karanlıkla gelen bir yapıdır.

Çocuksuluğun odalarının karanlığa itilmesi rasyonel ve hukuki insanın ardında gizlice yükselen bir yaratığa dönüşmektedir. Her an kendi karanlığını onun üzerinde yükselterek onu yutuvarecek bir korkuluk haline gelmektedir. Buradaki yutulma ilahi şiddetin kestirilemezliği, öngörülemezliği ile benzer bir yansımaya sahiptir. Tam da bu nedenle bu şiddet biçiminin bireysel beden üzerinden okunması bizleri yeni bir perspektife getirecektir. Çocuk modernitenin, rasyonel ve yasal egemenliğin yıkıntıları arasından doğacak olan yeni bir güç gibidir. Yalnız bu güç eline geçenin başkaları üzerinde tahakküm kuracağı bir yapılanmadansa, insanın dekonstrüktif bir yeniden varedilmesi yapısını işaret etmektedir. Dekonstrüktif edim dolayımında nasıl ki kökeninden sarsılan formel görünümünün ardında hiç özen gösterilmeyen hatta gözden kaçan bir ötekilik baş gösterirse, çocuğun yeniden dirilmesi ve kendisiyle birlikte bireyi kendisi kılacak olan bütün karanlık odalarını açığa çıkarması aynı şeydir. Birey saltık bir bütünsellik ve rasyonel birlik ürünü olmaksızın; yıkıcı, vahşi, aldırış etmez ve umursamaz yapısıyla yükselecektir.

Modernlik ve aydınlanma fikirleri çocuksuluğun ölümünü getirmiştir. Zaten onların yapmak istediği de tam olarak çocuksu kontrolsüzlüğü ortadan kaldırarak mecburi bir itaat düzlemi yaratmaya yönelmiştir. Çocuk bir kalıntı, yıkıntı; daha doğru bir söylemle bir harabe alanıdır. Çocuk en ilkel, en vahşi başkaldırı karşımıza çıkarmaktadır. Her an bizi avlama, bir yerden kafasını uzatıp gözlerini merakla bize dikme olasılığını taşımaktadır. Çocuksuluğun heyecanlı, meraklı ve sorgulayan yüzüyle karşımızda dikilerek bütün yetişkin tutumlarımızı, itaatkâr tavrımızı ve yapıp etmelerimizi sarsarak yerinden etme gücü vardır. O anda karşımızda duran ve geçmişin izlerini taşıyan bu katıksız şiddet bizi kurban etmekten uzak bir tavırla kendimizi adadıklarımızı kurban etmeye yönelecektir. Bu andan sonra gönüllü bir askıya alma ile birey kendi himayesini çocuğa devrederek başkalaşacak ve başkalaşırken kendi olana yaklaşacaktır. Çocuk bütün kendiliğindenliğiyle herhangi bir müdahaleden yoksundur. Üstelik dünyanın ve insanlığın anlamını saf bir biçimde kavrayabilecek gücü elinde barındırmaktadır. Yasanın karşısında tehditkâr duruma gelen de tam bu saf kavrayış biçimidir, çünkü o saatten sonra bu noktaya müdahale edebilecek herhangi bir yasa söz konusu olmayacaktır. Geçmişten gelen çocuksuluğun şimdideki izi mevcut hali sarsmak ve yerinden etmek için kendiliğinden bir süreçle evrimleşecektir. Mitik şiddete benzer bir şiddetle yasanın karşısında dikilme cesareti gösteren çocuk bir yıkımın öncüsü olduğu kadar, mitik bir karşılık verme durumunu da hiçe saymaktadır. Bu anlamıyla baktığımızda çocuk karakteri modern beden, yetişkinin ve yasanın unuttuğu, mistik ve büyümlü bir karakteri yeniden canlandırmakta adeta hortlatmaktadır.

Çocuksuluk bir yıkımın ve yeniden üretimin mekânı olarak okunmalıdır. Zira çocuklar acımasız oldukları kadar sınır bilgisinden de yoksun haldedirler. Onlar, yetişkinlerin acımasız öncülleridir. Sonrasında etrafları sınırlarla ve yasalarla örülmeye başladığında hem içlerindeki vahşeti gizlemek zorunda kalacaklar hem de sınırlara boyun eğmeye muktedir olacaklardır. Tekrar inceleyecek olursak tanrıların kendi varlıklarını bildirdikleri ve göstergesel gücü yüksek olan mitik şiddet yerini zihni sınırlar içinde sokan karşılıksız bir itaat düzlemini temellendiren hukuksal şiddeti doğurmaktadır. Ancak ilahi ve içkin şiddet hukuksal olanın karşısında dikilen bir yıkımdır ve onu harabeleri arasında yeni bir hayata yön ver-

mektedir. Bu yeni hayat mistik ve büyülü olduğu kadar karanlık ve aldırma-
maz olanı da simgelemektedir. Bu anlamda baktığımızda aslında içkin
şiddet gündelik zamanın akışını kesintiye uğratarak kendine yeni bir akış
alanı yaratmaktadır. Yalnızca yasanın istekleri ve buyrukları doğrultusun-
da bir performans sergilemek zorunda kalan insan şimdi gölgesini, içinde
karanlığa ittiği yönleri açığa çıkaran performatif bir çocuğa evrilmektedir.

Çocuksu şiddet kendine değil yasaya kefaret ödetmekte ve kendini
yasanın harabeleri arasından yeniden doğurmaktadır. Bedeni giysilerden
arınmış olan çıplak insanın derisinin altında yatan her odacığa erişmesidir
burada karşımıza çıkan. Yasanın arzu etmediği ve sürekli olarak gizlenen,
başkalık olarak görülen yanların açığa çıkmasıdır. Böylelikle olgun ve yasa-
lar bağlamında erişkin olan insanın başkasıdır çocuk; aynı zamanda yasa-
nın da başkasıdır. Barbar, vahşi, tanımlanamaz olandır. Kendi oyunlarını
kurarken kendi dünyasını yarattığı için zaman ve mekân bağlamında ke-
sinti yaratan ve kendine boşluk oluşturan başkalıktır. Zihnin barbarı olan
çocuğun başkalığı yıkım anından sonra kendiliğe dönüşmektedir. Top-
lumsal ya da yasal olarak nitelediğimiz alanın başkası olan mitik çıplak
beden, yerini zihnin ve çıplaklığın da ötekisi olarak görülen çocuksuluğa
bırakmaktadır.

Aslında bu süreç bir döngüden ibarettir. Mitik şiddet çocuksuluğu
bir kenara bırakarak erdemli bir birey olup tanrılara mutlak bir hizmeti
gerektirirken çıplak beden üzerinde hâkimiyet kurmaktadır. Hemen ar-
dından mitik şiddetin belirsizliği ve korkutuculuğu karşısında insan eliyle
bir yasa oluşturmaya çalışan egemen bedenin bu çıplaklığını reddederek
onu yasanın giysileri ile donatmaktadır. Ancak bu donatı güç faktörü ile
bir araya geldiğinde içinden çıkılmaz bir baskılama ve itaat düzenini
doğurmaktadır. Haklarını devreden insanlar yasanın altında itaatkâr me-
kanizmalar olarak görülürken; yasanın dışında kalan, vatandaş olmayan ya
da yasayı çiğneyen her beden ötekilik ya da başkalık dediğimiz konumlara
yerleştirilerek sınır-dışı sayılmaktadırlar. Buradan hareketle sınırların
reddiyesi ya da çiğnenmesi olarak tanımlayabileceğimiz ihlal durumu yine
egemenin gözünden ve onun sözü üzerinden belirlendiğinden halen hu-
kuksal/yasal şiddetin sınırları içinde bulunmaktadır. Bu tam anlamıyla bir
yıkım değildir, üstelik zaman bu noktada geleneksel akışını sürdürmeye ve
egemenin şiddetini açığa çıkarmaya devam etmektedir. Ne zaman ki,

kefaret ödeme durumunun yasanın karşısında yer aldığı bir zaman gelmektedir, işte o andan sonra içkin bir şiddetten bahsetmek mümkündür.

Çocuksuluk erken kaybedilen ancak hayat boyu geri kazanılamayan bir imge olarak da ele alınabilir. Bunun en büyük nedeni boyun eğme halinin altından kalkılamayacak bir şekilde kabullenilmiş olmasındandır. Ancak bu egemenin ve yasanın getirdiği şiddetle mümkündür ve sürdürülmektedir. Diğer yandan bu şiddet o denli baskılayıcıdır ki, bireysel anlamda çeşitlilik getiren insani özelliklerin açığa çıkarılması söz konusu bile değildir. İnsan doğasının bir ve eşit bir forma sahip olduğuna dayanan rasyonel düşüncenin savunusunu içeren hukuksal şiddet güç ve baskılama üzerinden kurulduğu görünümü bulanıklaştırmaktadır. Bu nedenle hiyerarşik bir yapılanma olduğu gerçeği hukukun eşitlik ilkesiyle gözlerden uzaklaştırılmaktadır. Ancak buradaki adaletsizlik ve tekinsizliğin farkına varan insanın yapabileceği tek bir şey kalmaktadır: o da mevcut yapıyı sarsmak ve onun tarafından arzu edilmeyen bütün özelliklerini açığa çıkardığı yeni bir anlayışı temellendirmektir.

Döngünün son noktasında dekonstrüktif bir tavırla yasaya saldıran ancak bu saldırılarını söz konusu konuyla kısıtlamayıp ilkel ve hukuksuz mitik yapıyı da kabul etmeyen yeni bir anlayış doğmaktadır. Çocuk olmak görmek, denemek, eleştirmek, anlamaya çalışmak ve kendine uydurmakla alakalıdır. Bu bakımdan çocuk ne ilkel şiddetin ne de hukuksal şiddetin hakimiyeti altına gitmeyi kabul etmektedir. Onun aldıkları karşısında sunduğu bir şey yoktur ve olmayacaktır. Zira kendinde böyle bir mecburiyeti barındırmamaktadır. Diğer yandan baskılamalar karşısında her zaman sınırı ihlal etmeye yatkındır. Arada olandır, tehlikeli ve tekinsiz olandır. Çocukların yasal sınırlar içerisine belli bir yaştan sonra alınabileceği kriterini değerlendirdiğimizde, onun nasıl yasanın ötekisi ya da başkası halinde konumlandığını anlamamız zor olmayacaktır. Diğer yandan çocuk antik dönemlerde bile kaderi henüz tam anlamıyla belirlenmemiş olana işaret etmektedir. Özellikle doğum sonrasında insanların kendi çocuklarını sundukları ve burada çocuğun kaderini tanrıların ellerine bıraktıklarına inandıkları kültürel yapılanma düşünüldüğünde yine çocuğun temel bir hakimiyet alanı olmadığı gözlemlenmektedir. Tanrılar bile insanlar tarafından istenmeyen bu varlığı vahşi hayvanlar tarafından yenmeye mi terk edeceklerine yoksa onu koruyup daha önceden Moira'lar tarafından eğ-

rilmiş olan kaderini mi yaşamasına izin vereceklerine yeniden karar vermek zorundadırlar.

Çocuk kendi içinde bir başkalıktır. Henüz kendi olarak kabul edilmeyen, bilinmeyen ve henüz tamamlanmamış olandır. Kendisini baskı altında bile olsa sahte bir güvenlik ve aidiyet hissi içine soktuğu dünyasının yıkılmasını getirmekte ve insanı mücadele etmeye zorladığı bir konuma sokmaktadır. Çocuğun yaşamına baktığımızda uyum göstermekten çok öğrenme ve yorumlama sürecini yaşadığını ve elbette bu noktada bir hayatta kalma mücadelesi verdiğini görebiliriz. İnsanın başkası olan çocuk Benjaminsci için şiddeti en iyi barındıran yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Üstelik insanın kendi başkalıklarını fark ettiği ve onları kabullendiği performatif, yani akışkan bir süreci de temellendirmektedir. Şiddet tüketimi üzerine kurulu olan dünyayla en iyi mücadele etme yolu çocuksu tavrın oluşturduğu kesintiyle benzer olarak çocuğun oyun düzenini bozması ve kendi istediği biçimiyle kendi oyununu kurmasıdır. Dekonstrüktif bu tavır eninde sonunda insanın kendiliğini tüm başkalıklarıyla kabullenmesine yol açarken onu egemen karşısında kendine alan açabildiği ve bu alanı kendi istemleriyle kurabildiği bir ara konuma getirecektir. O andan sonra belirlenimler ya da bildirimlerin hukuksal ya da mitik anlamda karşılık bekleyen bir yapısı kalmayacak ve çocuk kefaretsiz bir egemenliğe kavuşacaktır.

Bu noktadan bakıldığında çocuk saflıkla, belirsizlikle önemsizce salınıp giden bir yaşam gibi görünürken, kurallar karşısında en büyük tehdidi barındırmakta ve yıkım gücünü sergilemektedir. Kendi akışkanlığını temellendirmek isteyen ve kendi başkalıklarını bir denge içinde kabullenecek yaşamı onaylayacak olan insanın tek umudu tekrar çocuksuluğunu yakalayabilmekten ibaret olacaktır. Performatif bir kendiliğindenliğin temsili olan çocuk hapsedildiği başkalık odalarında akıp giderek kendi olan insana dönüşme tehdidini her an yinelemektedir. Bu tehdit kendiliğinden bu denli utanç duyan ve çekinen insanın belki de en büyüğü şansı en dehşetli anıdır.

Fotoğrafla Anı Dondurmak ve Çocuksuluk

Bu çocuksu dehşetin en iyi hissedildiği anlardan biri anı yakalayan fotoğraf kareleridir. İlgi çekici, yıkıcı, tahripkâr, tehditkâr ve saf bir görünümün temsili olarak kabul edilebilirler. Bu noktada özellikle fotoğraf

sanatından bahsetmemizin temel amacı ilkel ve çıplak formda ele alınan tehditkâr ve yıkıcı çocukluğun ancak anda ve şimdide görülebilir olmasıdır. Çocuksu edimler nasıl bir anda ve rasyonel sınırları zorlayacak biçimde açığa çıkıyorsa aynı durum fotoğrafta da görülmektedir. Gözün görebileceğinden hızlı ancak fotoğrafla yakalanabilir olan her an, yasa içerisindeki gedikte salınan çocukta olduğu gibi, zaman içerisinde bir gedik oluşturmaktadır. Özellikle performatif olgunun sanat içerisinde yerleşmesinin ardından anda yaratım ve tekrarsızlık gibi temellendirmeler ortaya çıkmaktadır. Bunlar çocuksu varoluşu da gösteren özelliklerdir.

Yasa karşısında içkin şiddetle duran ve eşikte olan çocuksuluk, fotoğrafın zaman içerisindeki eşik durumuyla benzer düzlemedir. Üstelik tüm bu anlar daha önce de üzerinde durduğumuz kendiliğindenlikle gerçekleşmektedir. Akışın durdurulması, kendiliğindenliğin tehdidi, insan yapımı olanın bozguna uğratılması gibi unsurlar anlık kesintilerle mümkün hale gelmektedir. Çocuk için şiddetle zaman ve mekânı kesintiye ve bozguna uğratmakta, fotoğraf da akışı durdurarak zaman ve mekânı askıya almaktadır. Bu bakımdan çocuğun bir fotoğrafçı gibi rasyonel sınırlara sığmayan anları bozguna uğrattığı söylenebilir. Aynı zamanda şiddet ve merakla yoğunlaşmış olan çocuk ve fotoğraf görme açlığının bir göstergesi olarak da okunabilir.

Ori Gerscht'in saniyede 1600 kare ile fotoğrafladığı bir kurşunun bir narı delip geçmesi anlık yıkımın oldukça başarılı bir temsilini sunmaktadır. Yasanın oluşturduğu düzenin bir temsili olarak görülebilecek dingin ve sakin natürmort çalışması üzerinde uygulanan yıkıcılık yeni bir görünüm ve dili doğururken yasanın kendi açığını sergileyen bir unsur olarak okunabilmektedir. Gerscht sanatsal güzellik ve uyum anlayışını toplumsal yaşamın düzen ve uyumuyla özdeş kılarken, savaş ve kaos durumlarının toplum ve yasa içerisinde ortaya koyduğu yıkımı göstermeyi amaçlamaktadır. Bu tahribatta özellikle içte olanın dışsal görünüm yakalaması, meyvenin içindeki bütün parçaların dışarı saçılması oldukça önemlidir. İçsel şiddetin dışsal düzen şiddetine karşı çıkması ve bunu yine insan yapımı olan kurşunla yapması ilgi çekicidir, ancak; asıl vurgulanan düzendeki gediğin bir yıkımla dağınık hale gelmesi, düzensizleşmesi, bulaşması, yayılması ve yapışmasıdır. Çocuksuluğun içkin şiddetinin ortaya koyduğu yapı tam olarak aynı şekilde düzensizleştirici, bulaşıcı ve form bozucudur.

Çocuksuluk yaratırken yok etmeyi, formları başkalaştırmayı temellendirirken, toplumsal anlamda başkalaşmayı ve yasanın barbarı olmayı getirmektedir. Akla gelmeyen, görülemeyeni hatta umulmayanı mevcut hale getiren iki yıkıcı unsur bu anlamda birleşmektedir.

Şekil 1 Ori Gerscht, 'Tasavvur edilemeyecek hızda yıkım', Nar: Denge Yiti-mi, 2006

Gersht... meyvelerle oluşturduğu kurguları patlatma eylemlerini, yıkım anının aynı zamanda da yaratıcılığın gerçekleştiği an olduğunu ortaya koymak üzere gerçekleştirmiştir... Sanatçı içinde bulunduğu toplumsal koşulların yarattığı etkileri ve içsel dinamikleri, sanat eserlerine aktararak, yeni sanat anlayışlarının doğmasına kaynaklık ederken, eski görüşleri de yıkıma uğratmıştır. Sanatçı, hayatın bir parçası olmasına bağlı olarak ondan etkilenirken, onu da etkisi altına alarak dönüştürmüştür (İlhan, 2020, s. 34).

Şekil 3 Ori Gerscht, 'Fields and Vision', 2022

Meyve ve sebzelerle yapılan kompozisyonlara çiçeklerin eşlik ettiği görülmektedir. Bu örneklerle oldukça ilgi çekicidir. Zira bu yapılanmalar doğal nesnelere üzerine şekillenmekte ve bu bağlamda doğanın insanın dışında kalan yönlerinde de yıkım ve bozulmanın olduğuna işaret etmektedir. Mesiyani kırılma ve şiddet, Benjaminci bağlamda insan eliyle bir yıkım getirmekte olsa bile aslında yıkım ve şiddet doğanın kendisinde de hâkim olan bir form olarak yükselmektedir. Gerscht yalnızca doğa tasvirleriyle yetinmeyerek insan yapımı olan nesnelere de çalışmalarına dâhil etmektedir.

Şekil 2 Ori Gerscht, *New Orders 01*, Talley Dunn Gallery, 2018

Şekil 3 Ori Gerscht, *Ever Time 01*, 2018

Yukarıdaki örnekler doğanın kendi süregidenliğinin dışında, ona müdahale ederek ve ondan parçalar alınarak insan tarafından yapılandırılan nesnelere vurgu yapmaktadır. İnsani ürünler doğaya hâkim olma anlayışının başka bir ifadesi olsa da, kaçınılan ölüm ve yıkımın el yapımı bir

göstergesi sunulmaktadır. Mesiyaniğin kırılma insan egemenliğine insani bir müdahaledir. Aynı şekilde Gerscht de çalışmalarında bu müdahaleye benzer bir alan kurgulayarak diğerlerinden ayrılan, ben ve başkası arasındaki karşılıklılığı ve çelişkileri sergileyen bir anlatı sunmaktadır. Böylece kendi benliğindeki şiddetin yansımaları patlama anlarını askıya alarak sunmaktadır.

Gerscht'in kendi işlerinde yabancılığın ve kaosu baskısını göstermesi bir tesadüf değildir. 21 yaşında ülkesini terk eden İsraili sanatçı, 28 yıl boyunca İngiltere'de yaşamını sürdürmüştür. İsrail'de yaşayan birinden, yurtdışında yaşayan birine dönüşme deneyiminin "orada" ve "burada" olmaklık üzerinden bir dönüşüm ve yıkım oluşturduğunu ifade eden Gerscht aynı zamanda İngiltere'de bir yabancı, dışarıdan olan konumuna geldiğini ve bunun tanıdıklık hissini yok ettiğini ifade etmektedir. Bu nedenle politik, toplumsal ve bedensel sınırlamalar arasındaki ayrımı yok etmeyi istediğini ve fotoğrafla böyle bir füzyon oluşturduğunu söylemektedir. (Seymour, 2016). Aynı röportajdaki şu sözleri çocuk, şiddet, merak unsurları üzerine oldukça ilgi çekici bir tablo ortaya koymaktadır:

Bu sabah gazetede Kudüs'te havaya uçan bir otobüs dolusu insanın resmini gördüm. Kızım da aynı resmi gördü, adeta büyülenmiş gibiydi. Daha fazlasını görmek istedi. Şiddet grotesk olsa da, aynı zamanda inanılmaz bir şekilde, son derece çekicidir. Çektiğim fotoğrafın da aynı şekilde hipnotik olmasını istedim. Yıkım acı verir, ancak çok kathartik bir deneyim de olabilir (Seymour, 2016).

Çocuksu ilkel ve içkin şiddet çıplak benliğin açığa çıkmasından başka bir şey değildir. Hipnotik, kaygısız, umursamaz ve anlaktır. Bu bakımdan çocuksuluk fotoğrafta olduğu gibi anı askıya alan kendine yeni bir mekân oluşturan ve edimlerini bu anlamda sergileyen insanın temsilidir. Her ne kadar toplumsal bir yaşama doğmuş olsa da insan ölüme doğruluğu içinde içsel şiddetini kabullendiğinde çocuksu yıkıma geri dönmektedir. Bu bir başkaldırı ve korkusuzluk örneğidir. Narın, çiçeklerin ya da seramiklerin patlamasında olduğu gibi, içsel şiddet de patlamaya hazırdır, ancak bu patlama sadece çocuksu olanın kendini göstermesiyle mümkün olmaktadır. Schiller'in dediği gibi "insan sözcüğün tam anlamıyla, insan olduğu yerde oynar ve o, ancak oynadığı yerde tam insandır" (Schiller, 1965, s. 76). Oynamak rasyonel insanın ötekileştirdiği ancak çocuksuluğun kapılarını

aralayan bir edimdir. Oynamak, formlarla oynamak, şekil bozmak, başkalaştırmak, dönüştürmek, yasayı aşmak ve kesintiye uğratmak kutsal bir edimdir. Aynı zamanda “yürek başkaldırdığı ölçüde insanidir (bu şu demektir: İnsan olmak ‘yasaya boyun eğmemek’tir)” (Bataille, 1999, s. 164).

Sonuç

Walter Benjamin kısa yaşamını insanın toplum içindeki konumu ve yasanın egemenliğini kesintiye uğratan Mesihyanik tavrın peşinde geçirmiştir. Metinde işlenen mitik şiddet ve ilahi şiddet insanın vahşi yaşamdan toplumsal yaşama geçerken kendi haklarını devretmesini konumlandırmaktadır. Ancak bu devretmeyle birlikte insanın itaatkâr bir mekânizmaya dönüşmesi de kaçınılmaz olmaktadır.

İnsan itaatkâr bir yapıya dönüştüğünde otonominin alanı ne olacaktır? Metin boyunca sorguladığımız bu düzlemde nihayete erdiğimiz nokta insanın yasaya ve hukuka tümünden teslim olması durumunun onun benliğini yok ettiği savını şekillendirmektedir. Birey, diğerlerinin (toplumu oluşturan diğer insanların) arasında yasayı ve hukuku sorguladığı zaman başkalaşmaktadır. Bu türden bir başkalaşma toplumda yaşayan insanlar arasında hor görülen ya da ötekileştirilen insanlarınki gibi bir başkalaşma değildir. Bir tür barbarlık, yabancılık olarak nitelendirilebileceğimiz bu durum kişinin bile isteye içine çekildiği bir tavidir.

Bile isteye diğerlerinden ayrılmak kişinin kendi benliğini kurmasına yardımcı olmaktadır. İlkel dönemlerin yasalaştırma biçimini, doğa kanunlarına dönüşü esas alan başkalaşım insanın yasaya itaat etme bağlamında kendisinden vazgeçtiği ve zaman içinde körelen çocuksuluğunu yeniden ortaya koymasındır. Çocuksuzluk sorgulama, kendi istediğini yapma ve mevcut olanı değiştirme anlamında ortaya çıkan bir tavır değişikliğini temellendirmektedir. Çocuksuluğun ortaya koyduğu bu yapı yeni bir şiddeti de ortaya koymaktadır: İçkin Şiddet.

İçkin şiddet insanın kendi yaşamı boyunca deneyimlemeyi seçebileceği ya da bunu asla istemeyeceği dehşet veren bir tavidir. Var olanı yıkmayı, bu yıkıntıların arasından kişinin kendi çocuksuluğunun harabelerini kazmasını gerektirmektedir. Temel savımız insanın yalnızca kendi çocuksuluğuna geri dönerek gerçekten cesur olabileceği ve etrafındaki akışı kesintiye uğratarak kendi benliğine erişebileceğidir.

Yasa insanın üstünde ve onun mutlak surette itaat etmesi gereken bir düzeni inşa etmekte olsa da zamanla kültür ve gelenek tek tip insanlar yetiştirmeye başlarken, itaatkâr olan bu yapılanma insanların egemenler tarafından sömürülmesini de getirebilmektedir. Hem bunun önüne geçmek hem de kişinin kendi benliğini keşfetmesi adına verili kuralları ve yaşam biçimlerini sorgulaması ve eleştirmesi gerekmektedir. Ancak bu biçimde gerçekten kendisi olabileceği bir alan açması mümkün olmaktadır.

Sanat kişinin kendisi olması yolunda önemli bir izlek oluşturmaktadır. Özellikle fotoğraf sanatı anı dondurarak mutlak akışı askıya almaktadır. Bu bağlamda bu sanat biçimi bir yandan kültür, gelenek ve normun içindeyken, diğer yandan onların dışında donuk kalmaktadır. Barbar ve çocuksu insan ne toplum içinde ne toplum dışında olmasını sağlayan çocuksu meydan okuması sayesinde anları dondurarak onların içinde kendi harabelerinden yeni yaşamlar inşa edebilecek kuvvete sahip olmaktadır. Gersch'tin özellikle yıkımı hedef alan temaları ise buna tanıklık eden insanda daha hızlı bir farkındalık oluşturmayı sağlamaktadır. Sonuç olarak insanı insan yapan kendi benliğini kazanarak zaman ve mekân mevhumunu yeniden yapılandırmasıdır. Benjamin gündelik hayattaki akışın ve egemenliğin kesintiye uğratılmazsa muazzam bir kuşatıcılığa erişeceğini yıllar önce çalışmalarına yansıtmıştır. Burada yaptığımız onun çalışmalarından yola çıkarak çocuksu için şiddetin gerçek bir dönüşüm yaratabileceğini göstermek olmuştur.

Kaynaklar

- Arppe, T. (2009). Sorcerer's Apprentices and the 'Will to Figuration': The Ambiguous Heritage of the Collège de Sociologie. *Theory, Culture & Society*, 26(4), 117-145. <https://doi.org/10.1177/0263276409104971>
- Bataille, G. (1999). *İmkansız* (M. Yakupoğlu, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Bataille, G. (2001). *The unfinished system of nonknowledge* (S. Kendall, Trans.). Minnesota: University of Minnesota Press.
- Bataille, G. (2006). *The absence of myth: Writings on surrealism* (M. Richardson, Trans.). London & NY: Verso.

- Benjamin, W. (1993). *Pasajlar* (A. Cemal, Çev.). İstanbul: YKY.
- Benjamin, W. (2010). *Şiddetin Eleştirisi Üzerine* (Z. Direk & E. Göztepe, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Benjamin, W. (2005). *Benjamin* (E. E. Çakmak & B. F. Dellaloglu, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Direk, Z. (2004). Bataille on Immanent and Transcendent Violence. *Journal of French and Francophone Philosophy*, 14(2), 29-49. <https://doi.org/10.5195/JFFP.2004.459>
- İlhan, S. (2020). *Sanatsal Bir Eylem Biçimi Olarak Yıkım ve Yeniden Yapılandırma* [Sanatta Yeterlilik Tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Jay, M. (2012). *Deneyim Şarkıları: Evrensel Bir Tema Üzerine Modern Çeşitlendirmeler* (B. E. Aksoy & Ö. Çelik, Çev.). İstanbul: Metis.
- Petitmengin, C. (2021). Anchoring in Lived Experience as an Act of Resistance. *Constructivist Foundations*, 16(2), 172-181.
- Schiller, F. von. (1965). *İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup* (M. Özgü, Çev.). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Seymour, T. (2016, Mayıs 11). *Ori Gersht's best photograph: A bullet hitting a pomegranate at 1,600 frames per second*. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/may/11/ori-gershts-best-photograph-a-bullet-hitting-a-pomegranate-at-1600-frames-per-second>
- Ümer, E. (2017). Walter Benjamin'de Tipler, İmge ve Deneyim. *SineFilozofî*, 2(4), 25-55. <https://doi.org/10.31122/sinefilozofi.351043>
- Zevnik, A. (2014). Life at the Limit: Body, eroticism and the excess. *Theory & Event*, 16(4), 1-10.

Öz: Şiddet varoluşumuzun temelini oluşturan en önemli niteliklerdendir. Fransız düşünce tarihinde önemli bir yer tutan Walter Benjamin'in tarih kavramı üzerinden ele aldığı şiddet insanın doğal yaşamdan yerleşik yaşama, hukukun egemenliği altına girmesini temellendirmektedir. Ancak yasa, aynı zamanda egemenin tasavvurundadır. Bu nedenle zamanla yozlaşmaya açıktır. Benjamin bu yozlaşmanın bir karşı çıkışla, Mesiyani bir şiddetle sona ereceğini ifade etmektedir. Hukuksal şiddet insanları tek tip kılarken, Mesiyani şiddet daha kişisel bir formdadır. Benjamin'e göre burada yasa koyucu ve yasa koruyucu şiddetin uygulandığı insan kırılma anlarında kendini bulmaktadır. Bu ifadeden yola çıkarak metinde Benjamin'in tarihin yıkıntıları arasında koşturduğunu söylediği çocuğa istinaden çocuksu bir şiddet formunu oluşturmak ve bunu temellendirmek metnin esas amacıdır. Bu çocuksu biçim, içkin şiddet olarak kavramsallaştırılmakta ve kişinin sorgulama ve itirazla kendi benliğini oluşturmasını temellendirmektedir. Böyle bir insan zaman ve mekanda kesinti yaratarak, toplumda kendini ortaya koyduğu yeni bir alan açmaktadır. Çocuksu içkin şiddet anın durduğu, zamanın askıya alındığı ve yasanın içinde bir gedik açılan ana denk gelmektedir. Bu fotoğrafla benzer bir etkiye sahiptir. Fotoğraf sanatı toplum ve yasanın içinde ve dışında, görülen ve görülmenin arasında bir yerdedir. Çocuksu içkin şiddeti uygulayan insan da diğerlerine göre barbar ve yabancı hale gelerek ne içeride ne dışarıda bulunmaktadır. Kısaca bütün akışı askıya almaktadır. Metinde bu durumu örneklemek için Ori Gerscht'in yıkımı konu alan fotoğrafları kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yasa, yıkım, fotoğraf, şiddet, çocuk.

